

ANDRZEJ OSTOJA-OWSIANY

(1931–2008)

9 kwietnia 2008 r. w Łodzi zmarł Andrzej Ostoja-Owsiany, działacz opozycji demokratycznej w PRL, polityk, prawnik i literat. Wieloletnie jego działania podporządkowane były pielęgnowaniu tradycji niepodległościowych, zwłaszcza tych związanych z osobą Józefa Piłsudskiego. Wśród działaczy opozycyjnych, obok Wojciecha Ziemińskiego i Leszka Moczulskiego, należał do największych entuzjastów czynów Marszałka. Jego mieszkanie pełne było pamiątek związanych z historią II Rzeczypospolitej i tradycją oręża polskiego. Wiszące na ścianach zdjęcia, szable i broń palna mogłyby stać się ozdobą niejednego muzeum. Po prostu żył historią, z niej też czerpał siły i energię do działalności społeczno-politycznej.

Urodził się w Warszawie 16 czerwca 1931 r. Podczas II wojny światowej był łącznikiem Armii Krajowej (ps. „Jędrus”), następnie w latach 1945–1947 walczył jako żołnierz Konspiracyjnego Wojska Polskiego w oddziale Stanisława Sojczyńskiego „Warszyca”.

Na fali „październikowej odwilży” jako student prawa włączył się w tworzenie niezależnej organizacji młodzieżowej Związku Młodych Demokratów, stając się bardzo szybko jednym z jej czołowych działaczy. Po ogłoszeniu 30 listopada 1956 r. deklaracji ideowo-programowej, w której zanegowano przywódczą rolę PZPR, członkowie ZMD już 16 stycznia 1957 r., zostali zmuszeni do podjęcia decyzji o samorozwiązaniu. Krótki okres funkcjonowania związku w dużym stopniu zadecydował o dalszych losach Andrzeja Ostoi-Owsianego, wiążąc go na blisko ćwierć wieku z ideowym przywódcą ZMD Karolem Głogowskim.

W 1957 r. ukończył studia prawnicze i rozpoczął pracę w Prokuraturze Wojewódzkiej w Łodzi. Od 1964 r. był radcą prawnym. Od początku lat sześćdziesiątych uczestniczył również w spotkaniach samokształceniowych byłych członków ZMD organizowanych przez Karola Głogowskiego.

W 1977 r. aktywnie włączył się w działalność Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela. Wraz z Karolem Głogowskim w ramach ROPCiO współtworzył autonomiczny nurt ideowy – Ruch Wolnych Demokratów, odwołujący się do tradycji ZMD. W wyniku kolejnych rozłamów w ROPCiO, Ruch Wolnych Demokratów z czasem usamodzielniał się, prowadząc działalność przede wszystkim w Łodzi i Wrocławiu. Pod koniec lat siedemdziesiątych wspólne dotąd drogi byłych działaczy ZMD powoli zaczynały się jednak rozchodzić. Gdy w 1979 r. Andrzej Ostoja Owsiany zakładał nowe pismo „Aspekt”, Głogowski nie wszedł do jego redakcji. Pojawiły się również różnice zdań na temat dalszych form działalności.

Po sierpniu 1980 r. Ostoja włączył się w tworzenie Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego w Łodzi, do marca 1981 r. będąc jego doradcą. Wstąpił też w szeregi założonej

Fot. Redakcja

przez Leszka Moczulskiego Konfederacji Polski Niepodległej. W 1984 r. po II Kongresie tej partii wszedł w skład Rady Politycznej KPN.

W działalności opozycyjnej nie zapominał o historii. W 1978 r. był inicjatorem akcji przywrócenia dawnych nazw dwóm ulicom w Łodzi: ul. Wschodniej – nazwy „Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego” oraz ul. Obrońców Stalingradu – nazwy „11 listopada”. Uczestniczył w patriotycznych manifestacjach, opiekował się grobami legionistów, prowadził liczne wykłady i odczyty, popularyzujące najnowszą historię Polski, w tym zwłaszcza postać Marszałka. W marcu 1981 r. wraz z Władysławem Barańskim zainicjował Społeczny Komitet Pamięci Marszałka Józefa Piłsudskiego.

W 1989 r. był przeciwnikiem zawierania kompromisu z władzami komunistycznymi. Mimo to wziął udział w wyborach 4 czerwca 1989 r., w których bez powodzenia startował jako kandydat KPN. W latach 1990–1994 był przewodniczącym Rady Miejskiej w Łodzi. W 1993 r., po odwołaniu przez sejm rządu Hanny Suchockiej, rekomendowany był przez KPN na stanowisko premiera. W latach 1993–1997 zasiadał w sejmie z list KPN, następnie do 2001 r. był senatorem AWS. W latach 2002–2006 r. ponownie wybrany radnym.

Andrzej Ostoja-Owsiany ze względu na swą wieloletnią aktywność kojarzony jest dziś znacznie częściej z polityką niż literaturą. Tymczasem przez wiele lat (1949–1981) był członkiem Związku Literatów Polskich, a od 1989 r. Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Pisywał zarówno opowiadania o tematyce historycznej związane z okresem II wojny światowej (*Ojciec, Dzień Żołnierza*, 1953), jak również powieści science-fiction (*Aspazja*, 1958, *Zielona Planeta*, 1973). W latach 1962–1963 w tygodniku „Odgłosy” zamieścił cykl opowiadań *Z notatnika prokuratora*, w których poruszał problem walki z przestępczością kryminalną. Opublikował też dwie książki w drugim obiegu wydawniczym: *Rok 1920* (1979) oraz *Drogi do niepodległości* (1988).

23 marca 2007 r. został odznaczony przez prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Grzegorz Waligóra, IPN Wrocław

12 maja 2008 r. zmarła
ś.p.

IRENA SENDLEROWA

Urodzona 15 lutego 1910 r.

Podczas II wojny światowej ocalała z holokaustu
około 2,5 tys. żydowskich dzieci.

Kierowała referatem konspiracyjnej
Rady Pomocy Żydom „Żegota”

Pod koniec 1943 r. aresztowana przez gestapo
i skazana na śmierć.

W 1965 r. uhonorowana tytułem
Sprawiedliwej wśród Narodów Świata.

Żegnamy ją z głębokim smutkiem.

